

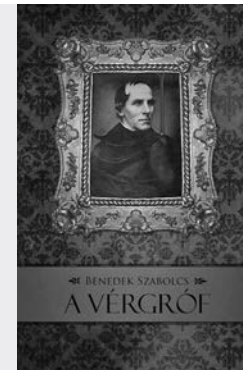
A kamufelhő szó létrejötté egy „elszólásnak” köszönhető, a Discovery Channelen látottakat kommentáló, selypítő kisfiú véletlen teremtménye, remeke. „Akkor lesz az a bózasztó jobbanás, a lába folyik szét, aztán kialakul egy hatalmas... kamufelhő” (146). Az apa a következőképpen reagál fia szavaira: „Nem tudja, nem sejtí, mekkora igazságra ütött félre, gondolta apád. És jó ez így, ráér még világosodni, gondolta apád. Türelmesen javította *lávára, hamura* [...] Apád magában ismételte csak a lényegét. Hogy kialakul – az ki. A kamufelhő. Majd rájössz” (146).

A kötet főcíme, a kamufelhő szó arra a meghasonlott helyzetre utal, amely a szülők és a gyermekek különválásával jár együtt. A válás nemcsak a házastársi viszony elárulása, hanem a gyermeké is, még abban az esetben is, ha a szülők és utódaik közötti kapcsolat viszonylag rendezett marad. Egy hétvégi apuka nem lehet együtt minden nap a gyermekével, nem tudja megfelelően kimutatni fia iránt érzett szeretetét, nem úgy neveli, ahogy szeretné, olykor következtelenné válik, túlságosan megengedő, mert nincs jövő hét vagy holnap, amikor a gyerek megérezné az atyai szigor után áradó atyai szeretetet. Ilyen helyzetben csak az adott pillanat létezik, a ma és semmi más. A hiány rengeteg furcsa, nem szokványos lelki folyamatot generál. A vulkánkitörés után tehát örökre ott marad a széthullott családokat és a bárányfelhők fölötti kék eget eltakaró hatalmas kamufelhő, a katasztrófát túlélő szereplők tévesen védőburoknak hitt, borús sátora.

Benedek Szabolcs

A végróf

Libri Kiadó
Budapest, 2012

Pethő Anita

EGY NEM VÉRESEN KOMOLY REGÉNY

Több okból is érdemes az ironia felől közelíteni Benedek Szabolcs *A végróf* című regényéhez. Egyrészt predestinálhatja erre az olvasót a szerző korábbi műveinek ismerete, másrészt maga a kötet is tartalmaz olyan elemeket, amelyek alapján termékenynek bizonyulhat ez a stratégia, hiszen éppen az erényeire irányíthatja rá a figyelmet.

Tulajdonképpen már a könyv borítóját vizsgálva is erre az útra lépünk. A díszes képkeretbe foglalt zord tekintetű férfiarca mellett kidom-borodik egy vörös csík, mintha egy vércsepp folyna végig a papíron. Míg egy könyvesboltban véletlenül a könyvre bukkanó, arról előzőleg semmit sem tudó reménybeli vásárló szemében ez akár fontos tájéko-zódási pontként szolgálhat, a könyvet más forrásokból megismerő (például a szerző munkásságát eleve nyomon követni igyekvő) olvasó könnyen tekintheti mindezt parodisztikus túlzásnak, ami persze, mint már említettem, könnyen beleilleszthető a szerző eddigi életművébe.

A regényt olvasva persze, mondhatnánk úgy is, helyreáll a világ rendje, Benedek Szabolcs közel félezer oldalas műve jó háromnegyedeig tulajdonképpen nem szól másról, mint néhány tipikus századfordulós figura csetléséről-botlásáról az életben. Bár a regény rögtön egy brutális gyilkosság felfedezésével indul, és az olvasó lépten-nyomon örömlányok széttrancsírozott hulláiba botolhat, mindezek azonban inkább tompán nyugtalanító háttérinformációként hatnak, miközben

egy fiatal újságíró és reménybeli költő, egy nyomozó, egy megesett, majd gyermeke megszületése után örömlánnyá vált cselédlány, valamint egy miniszterek és gyárigazgatók kitarotjtjává váló, bolondos, különc úrilány élettörténetével ismerkedhet meg. A történetmesélés klasszikusnak mondható, egy látszólag háttérben maradó egyes szám harmadik személyű narrátor közreműködésével zajlik, aki persze csendes, visszafogott iróniával követi karakterei sorsát.

Szereplői életén keresztül azonban nem mond el sokkal többet a Monarchia utolsó békebeli éveiről, pontosabban nem kíván radikálisan szembefordulni azzal, mint amit egy átlagos műveltségű olvasó tudhat e korról. A történet meghatározó helyszínei a kávéházak, bordélyok, szerkesztőségek, színházak vagy az éjszakai, fényárban úszó Andrassy út és Nagymező utca, ahol költők és költőcskék lumpolnak, ahol a vidéki harsány uraságok félszeg kisfiúkká válnak, s ahol időnként a boldogtalan szerelemesek lúgot isznak. Ha a bűnügyi szál nyomán eszünkbe is juthat Kondor Vilmos ugyancsak a régi Budapestet megidéző, bár későbbi időszakokba helyezett regénysorozata, rögtön észre is vehetjük a különbséget. Benedek nem akar folyton figyelmeztetni arra, hogy mennyire megváltozott a város az elmúlt évszázadban: Kondorral ellentétben ő nem tartja fontosnak például megjegyezni, hányas számú villamosra szállnak fel hősei, ezzel is kényszerítve az olvasót, hogy minden egyes ilyen alkalommal a fájdalmas, traumákkal teli változásokkal is foglalkozzon. A *végróf* világa könnyen befogadható, nosztalgikus; pontosan olyan, ahogy mi itt és most szívesen gondolunk vissza erre a korszakra.

A regény fő cselekményszálának pontos ideje is ezekből a közismert művelődéstörténeti mozzanatokból következtethető ki: a Nyugat indulása olyan dátuma az irodalomtörténetnek, amelyre feltehetőleg az olvasók iskolai tanulmányaikból is jól emlékezhetnek, tehát tudható, hogy a történet valamikor 1908 után játszódik. Az ennél is pontosabb meghatározáshoz pedig az egyik szereplő megjegyzése járulhat hozzá, aki egy öt év körüli, Attila nevű fiúcskáról beszél, akit nemrég adtak vidékre nevelőszülőkhöz. József Attila életrajzából pedig tudjuk, hogy ez az 1910-es év.

Maga a címszereplő, a végróf regénybeli sorsa is könnyen beleilleszthető ebbe a képbe. A magát Rákóczi Lipótnak, vagyis a fejedelem fiának, illetve Saint Germain grófjának mondó figura csupa olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelyet az olvasók látatlanban, a könyvvel való ismerkedés előtt is fel tudnának sorolni. Éjszakai életmód, sápadt

arc, félelmetes tekintet és dohszag, ami körülengi. Bár az Andrassy útról nyíló egyik utcában bérel villát, az épület olyan, mint egy ódon, kísértet járta várkastély, gótikus tornyokkal, kőcsipkéekkel, rácsokkal. Az udvarán ráadásul mindig hirtelen válik hűvössé az idő, támad fel a szél, és lesz szorongással teli, rossz érzése az ott tartózkodónak. Mint a történetből kiderül, a villa eredetileg azé a Pongrácz Istváné volt, akit Mikszáth Kálmán regényéből, a *Beszterce ostromából* ugyancsak jól ismerhet az olvasó.

Ezzel el is jutottunk a regény talán legfontosabb jellemzőjéhez. Az egyik fő szövegszervező elv ugyanis a szereplők általi állandó utalás más közismert szövegekre. Tekinthetők ezek *mise en abyme*-ként is, ahogyan a folyton fejfájásoktól gyötört nyomozónak, Mihucz Ervinnek is R. L. Stevenson hírhedt művén, a *Dr. Jekyll és Mr. Hyde különös esetén* jár folyton az esze, sőt időnként saját viselkedését is ezzel a kettősséggel értelmezi. Az ironikus csavar ott van a dologban, hogy bár Mihucz csak eljátszadozik ezzel a lehetséges párhuzammal az általa olvasott regénybeli karakter és saját sorsa között, Benedek regényének olvasója viszont tudja, hogy tényleg erről van szó, a nyomozó tényleg hasadt tudattal rendelkezik. Ugyanilyen motívumnak tekinthető az idősebb nyomozók egyike által felelmegetett Hasfelmetező Jack és története, melyet az öreg egyszer régen egy újságban olvasott, s amely szintén fikciónak és szövegelőzménynek is tekinthető, így ennek a regénynek rejteleyeire is magyarázatot adhat.

Talán még fontosabb ebből a szempontból – és rávilágíthat arra, miért is nem kell komolyan venni mindent a regényben (hisz maga a regény sem veszi komolyan magát) –, ahogyan a gróf vámpír mivoltára fény derül. A nála lakó fiatal újságíró, Szállási Titusz (a név erőltetett hangzása valószínűleg szándékolt, hiszen a regény narrátora beszámol arról is, hogy a fiatalembert Szabó Bélaként anyakönyvezték, csak a publikálásukhoz választotta ezt a messze nem szokványos, nem közönséges nevet) egy félelmetesen hűvös, kriptaszerű szobában látja vendéglátóját egy ravatalszerű ágyon, nyitott szemekkel feküdni. A hírlapíró aztán az élmény hatására feleleveníti, hogy gyerekkorában milyen filléres füzeteket, ócska ponyvákat olvasott e tárgyban, és beszerez néhány komolynak tekinthető művet is a témában, vagyis más írások által szeretne többet megtudni arról, ő maga milyen történetbe is csöppent. Megint működik tehát a *mise en abyme*, amire maga a gróf is rátesz egy lapáttal, mikor saját vámpírrá válásának történetét mesélve megemlíti Bram Stoker Drakula grófról szóló híres regényét is.

A vámpír-tematika tehát végeredményben közvetetten jelenik meg a regényben, ahogyan maguk a szereplők is irodalmi előzményekből ismert fikciónak tekintik még azt is, ami velük történik. Amennyiben pedig mégiscsak kapcsolatba hozható a gróf az örömlányokkal történt bűntények furcsa körülményeivel, az olvasó (éppúgy, ahogy Szállási Titusz) erről is csak áttételesen, a gróf elbeszéléséből tudhat, vagy Mihály nevű inasából. Így akkor sem konfrontálódik a regénnyel, ha alapján véve nehezen tud mit kezdeni a vérszívó élőhalott karakterével, hiszen mindez még a regény világán belül is folyton megkérdőjeleződik, vagy oly mértékben válik iróniától áthatottá, hogy könnyen saját maga paródiájaként is értelmezhető.

Végezetül a regény azon fontos jellemzőjéről is szót kell ejteni, amely leginkább összeköti a korábbi Benedek-szövegekkel ezt a művet. Arról a módról, ahogy a közismert figurák beleolvadnak a regény fiktív világába. Molnár Ferenc, illetve még inkább Ady Endre úgy válik hiteles szereplőjévé a fikciónak, hogy közben nem veszíti el azt az identitását sem, melyet az olvasó máshonnan ismer. Ahogyan a regény szereplői által is jól ismert és gyakran emlegetett Ady kirohan a kávéházba betérő gróf ellen, hogy ettől az embertől félni kell, tulajdonképpen hasonló mechanizmusra épül, mint amikor az *Így élt John Lennon* című regényét Benedek azzal indítja, hogy a már sztár John Lennon az interneten ismerkedett meg Yoko Onóval. Ugyanígy összekapcsolható *Az élcsapat* egyik legmulatságosabb motívumával is, mikor az elvtársak, akik már rég kikiáltották a Tanácsköztársaságot, megfélemlenek a még mindig a gyűjtőfogházban bizonytalan sorsán morfondírozó (amúgy elvileg szintén rég szabadon engedett) Rákosi Mátyásról. A történelem, a valóban élt híres személyiségek, történelmi szereplők ilyen módon történő ironikus fikcionalizálása, és az ebből kibontakozó történelemszemlélet olyan motívuma Benedek Szabolcs szövegeinek, amiért érdemes rájuk odafigyelni.

Mindezek ellenére a regény némiképp csalódást keltő, aminek oka leginkább cselekmény bonyolításának arányaiban lelhető fel. A ráérős, részletező történetmesélés végén az elbeszélő hirtelen és nagyon röviden varrja el a szálakat, szinte összecsapja azt a néhány oldalt, amelyben a rejtélyek megoldására utal (bár konkrétan nem mondja ki). Persze a három részre tervezett regénysorozat még rejthet olyan meglepetéseket, amelyek utólag kiigazítják vagy felülírják ezt az aránytalanságot, azonban ennek a regénynek (amelynek önállóan is kompakt, egységes mivolta természetesen nem vita tárgya) az értelmezése során erre a ne-

gatív olvasási tapasztalatra mindenképp szükségesnek tartom felhívni a figyelmet. Pedig, mint láthattuk, a szerző nagyon is törekszik arra, hogy olvasóinak, rendelkezzenek azok bármilyen befogadói attitűddel, lehetőleg ne okozzon semmilyen kellemetlenséget. Talán épp az a baj, hogy túlságosan is.

Kondor Vilmos

Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes

Agave Kiadó
Budapest, 2012

Vincze Ferenc

GORDON ÚJRATÖLTVE

Kondor Vilmos *Budapest novemberben* című kötetének megjelenése után egy ideig azt gondolhattuk, lezárult Gordon Zsigmond jól indult karrierje. A szerző eljutott 1956-ig, s itt véget érnek a kalandok – ilyen vagy olyan okokból kifolyólag nem születnek további történetek. Még ha el is időztünk annál a gondolatnál, hogy milyen jó lenne, ha folytatódnának a tényfeltáró nyomozások, ha Gordon – oldalán Krisztinával – újra belevetné magát Budapest sűrűjébe, mégis erősebb volt a megállapítás: tudni kell pontot tenni egy sorozat végére, különben fennáll a veszélye annak, hogy leül a történet, s a szerző rutinból írja tovább főhősének kalandjait. Így hát legújabb, *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című kötete esetén természetsszerűleg adódik a kérdés: mennyiben sikerül megőrizni a történetvezetés izgalmasságát és mennyiben sikerül újat csempészni a Gordon-történetbe. Mindemellett